

Demokrata 1988. III.15.

Nagy Jenő

SZAMIZDAT avagy: amit tudni akartál a szamizdatról, de nem volt lehetőséged megkérdezni (vázlat)

1. A szamizdat oroszul azt jelenti: magam adok ki valamilyen szöveget. Kelet-Európában, ahol a pártállamnak sajtómonopóliuma is van, ez engedély nélküli, tiltott kiadást jelent.
2. Magyarországon a szamizdatba kényszerült független sajtó munkatársai - írói, nyomdászai, szerkesztői, terjesztői stb. - polgári ellenszegüléssel gyakorolják emberi jogaik egyikét.
3. Az irodalmi, politikai, művészeti stb. szamizdatot azok az alkotmányellenes jogszabályok "gyártják", melyek bármilyen tartalom engedély nélküli sokszorosítását - terjesztését tiltják.
4. Aki engedély nélkül, "illegálisan" állít elő és/vagy terjeszt sajtóterméket, kazettát stb., az szabálysértést követ el s elzárásra váltható, 10.000.- Ft-ig terjedő bírsággal sújtható ma.
5. Magyarországon 1981-82 óta létezik nem kézírással vagy írógéppel sokszorosított, független társadalmi csoportokban szervezett könyv- és lapkiadás (Beszélő , AB Független Kiadó stb.).
6. Az elmúlt hét-nyolc évben tucatnyi független kiadótól száznál több cím jelent meg egyenként kb. 500-2500 példányban rámká, stencil, szita, ofszet, xerox eljárásokkal (s 3-4 lap).
7. Olykor maga a szerző személye, de többször maga a tematika volt tabu: sztálinizmus, Gulag, Recsk, Hamvas Béla, Koestler, 1956 és megtorlása, szegénység, magyar kisebbségek, Bibó

István, kiségyházak - bázisközösségek, cigány- és zsidókérdés, Szolidaritás, katonai szolgálatmegtagadás, Konrád György, Zsille Zoltán, rendőrség, politikai pszichiátria, szövetségi rendszer stb.

8. A nyomtatott magyar - politikai - szamizdat (h)őskorában a de jure és de facto agyonvédt sajtómonopólium megtörésére mindössze egy biztos technika volt adva-feladva: a "rámka". A rámta a szita- és a stencileljárasnak a Solidarnosc Lengyelországában kifejlesztett ötvöze, ez volt és a mai napig is ez maradt a kelet-európai szabad sajtó bázistechnikája...!!

9. Miből áll a rámta mint sokszorosítóeszköz? Mi kell hozzá? Fakeret, szitavászon, rajztábla, stencilpapír, stencilfesték, szívópapír, lehúzókes, ragasztó, zsanér és egy "közönséges" írógép. Mi a rámtaeljárás? A stencilpapírra írógéppel "belyukasztott" szöveget felragasztjuk a keretre feszített szitaszövetre, s a festéket a "ráklival" átpréseljük rajta. Mi az előnye a rámtázásnak? Elvileg minden hozzávaló bolti forgalomban kapható, a kész szerkezet kis helyen működtethető, nem csap zajt, nem szagos, óránként többszáz nyomat is elérhető.

10. A rossz nyomdai minőségű szamizdat viszonylag magas árát az - időigénye miatt is - magas nyomtatási, kötészeti költségek és a nehézkes terjesztés miatt is alacsony példányszámok is magyarázhatják. Az "önköltségi árba" jöszelivel csak a mérhető manuális munkák és a terjesztői százalékok és veszteségek vannak belekalkulálva. És "persze" a házkutatás fedőnevű kifosztások, a tíezres pénzbírságok "dotációi". A szerzők ingyen dolgoztak! !

11. A hatalom - az ún. Harashti per nemzetközi visszhangjából is okulva - nem akart politikai pereket még a szamizdat kevésbé ismert, s így kevésbé "védett" közkatonái ellen sem. Más eszközökkel sem akarta teljesen felszámolni a "magyar demokratikus ellenzék" legéletképesebb intézményét-vállalkozását - "csak" korlátozni, újra és újra visszavetni, elszigetelni, a különböző, nem egyforma hátországgal rendelkező csoportokat egymás között és egymáson belül is megosztani, a plebejus-radikális kisebbséget leválasztani, reménytelen helyzetbe kergetni.

12. A szamizdatot saját legitimizálására, liberális képe megerősítésére felhasználó "felvilágosult" neosztalinista hatalom független sajtó ill. munkatársai ellen - kitervelt diferenciáltsággal - bevetett fegyvertárából: állásvesztés, feketelistázás, foglalkoztatási tilalom, elhallgatás, megfélemlítő követések, autórongálások és "közúti ellenőrzések", demoralizáló és kifosztást célzó házkutatások, súlyos pénzbírságok, útlevelebevonás és zsarolás, a lakóhelyi környezet és a vékony szimpatizánsgyűűű "megdolgozása" a teljes gettósítás érdekében, köztörvényes bűnperek kreálása, a vidéki terjesztők egzisztenciális megfélemlítése, lehallgatásokkal, besúgóküldéssel, levélenczúrával, megfigyeléssel üldözési mániába hajszolással, politikai pszichiátria, provokatív katonai behívás a lejáratasra ill. börtönbe hajszolásra, lejárató-rágalmazó cikkek megjelentetése "megtollasodott" ellenzékiekről országos napilapokban - válaszlehetőség nélkül, suttozó propaganda a tehetségtelen külföldről pénzelt, ösztöndíjazott és oda utazgató "zsidó-úrigyerekekről", a szamizdatnak országos nyilvánosságot adó SzER megkörnyékezése, "független" lapok engedélyezése. (sic!)

Nagy Jenő

